

Додаткова вправа № 2

Складання тексту-роздуму в публіцистичному стилі «Чому в масмедіа одну й ту ж подію подають по-різному?»

Вправа
«Чому в масмедіа одну й ту ж подію подають по-різному?»

Опис. Запропонована вправа не прив'язана до конкретної теми з календарного планування. Її можна використати як альтернативний матеріал для роботи в межах уроків, що передбачають створення висловлення чи висловлення-роздуму, чи в інших доречних, на думку вчителя, ситуаціях. При виконанні вправи учні дізнаються про суб'єктивність тексту та медійного контенту, а також доповняють свої знання щодо можливих маніпуляцій у медіа через добір героїв, очевидців, свідків, експертів.

 ПРИМІТКА. Якщо є можливість, вправу зі складання висловлення-роздуму бажано виконувати так, щоб спиратись на результати роботи над вправою з аудіювання медіатексту, коли учні усвідомлюють суб'єктивну природу повідомлень медіа, уміють розрізняти факти та коментарі, оцінки журналіста.

Учень має знати

- » визначення тексту-роздуму;
- » називає стилі, жанри й типи мовлення.

Учень має розуміти

- » подану ЗМІ інформацію та критично оцінювати її.

Учень має вміти

- » визначати тип мовлення й жанр тексту;
- » створювати висловлення на дискусійну тему, обстоювати власну думку, покликатися на логічні аргументи, приклади з різних інформаційних джерел;
- » обґрунтовувати необхідність обережного й критичного ставлення до інформації у ЗМІ.

Вправа «Чому в масмедіа одну й ту ж подію подають по-різному?»

Мета

- » спонукати учнів замислитися про те, що будь-який медійний текст є продуктом, створеним журналістом, і відображає ставлення автора до теми;

Уміння і навички з інфомедійної грамотності

- » розуміння, як працюють медіа: власники, журналістські стандарти, редакційна політика;
- » ставити питання

Що необхідно підготувати до уроку

- » проєктор;
- » комп'ютер;
- » презентацію;
- » дошку і крейду або фліпчарт і маркер.

СКАЖІТЬ. Сьогодні ми з вами спробуємо скласти власне висловлення-роздум на актуальну тему з медіаграмотності «Чому в масмедіа одну й ту ж подію подають по-різному?». Ми вже знаємо, що будь-яке медіаповідомлення має автора і несе певний відбиток його ставлення до події.

ЗАПИТАЙТЕ.

- Завдяки яким засобам у журналістському тексті відображається авторське ставлення? *(Через емоційні коментарі, авторські міркування та судження, прямі оцінки події чи учасників події, певні припущення, які журналіст робить від себе. Усе це глядач може помилково сприйняти за факти, тож таким чином ним можуть маніпулювати, вводити в оману.)*
- Тож чи можна сприймати прочитане чи побачене як абсолютну правду? Чому? *(Ні, не можна. Саме через те, що все, що робить людина (суб'єкт), не може бути цілком об'єктивним.)*

ПОЯСНІТЬ. Це природно і не є маніпуляцією, адже журналіст може не встигнути на місце події, не бути там особисто й довіритися іншим джерелам, які можуть бути неточними чи навіть неправдивими; додаткові важливі деталі можуть розкритися пізніше; журналіст може неправильно зрозуміти побачене, бо він така ж людина, як і ми з вами. Ці й інші об'єктивні причини можуть стати на заваді повноті й точності інформації, яку нам подають.

Крім того, журналісти різних видань і каналів намагаються подати нам інформацію оригінально, щоб вона вирізнялася, щоб люди вибрали саме їхнє видання чи канал і читали чи дивилися його й надалі. Для цього журналісти розшукують оригінальні деталі, цікавих героїв, додають емоції, припущення й коментарі, загалом шукають не такий, як у всіх, погляд, через який буде подано ту подію, про яку того ж дня розкажуть і інші ЗМІ.

Але є ще один аспект цієї проблеми. Журналісти можуть бути обмежені так званою політикою каналу, тому що в телевізійного каналу чи видання є власник, який зацікавлений не так у якнайширшому об'єктивному інформуванні

Для приміток:

Чому в масмедіа одну й ту ж подію подають по-різному?

суспільства (аудиторії), як у просуванні власних інтересів, рекламуванні себе. Виникає свідоме викривлення інформації з метою впливу на поведінку і ставлення аудиторії до подій у країні. Таке свідоме, цілеспрямоване викривлення називають маніпуляцією.

ABC СЛАЙД № 2

СКАЖІТЬ. Спробуймо підсумувати наше обговорення. Для цього ми запишемо схематично три групи причин необ'єктивності медіа, про які ми говорили. Саме через ці фактори (іноді — їхню сукупність) ми можемо зрозуміти, чому в медіа одну й ту ж подію можуть подавати по-різному.

ПРИМІТКА. Учитель може також записати ці твердження на дошці або фліпчарті, учні пишуть разом із ним — з екрана чи дошки.

Чому журналісти можуть висвітлювати події необ'єктивно?

Журналіст є звичайною людиною: він може не встигнути на місце події, не бути там особисто й довіритися іншим джерелам, які можуть бути неточними чи навіть неправдивими, додаткові важливі деталі можуть розкритися пізніше, журналіст може неправильно зрозуміти побачене. Бажання отримати вищий рейтинг, виробити авторський упізнаваний стиль.

Журналісти розшукують оригінальні деталі, цікавих героїв, додають емоції, припущення та коментарі, загалом шукають оригінальний погляд, через який буде подано топподію. Політика каналу, яка визначається власником. Зацікавленість власника не так у якнайширшому об'єктивному інформуванні аудиторії, як у просуванні власних інтересів, рекламуванні себе. Маніпуляції як свідоме, цілеспрямоване викривлення інформації з метою впливу на поведінку і ставлення аудиторії до подій у країні.

СКАЖІТЬ. Візьмімо близьку для вас подію, яка має усталену схему висвітлення у ЗМІ. Наприклад, 1 вересня. Які ваші пропозиції: що обов'язково увійде до сюжету на телебаченні про 1 вересня? Спробуймо створити загальну сценарну схему для такого типового сюжету.

ПРИМІТКА. Діти пропонують, а вчитель записує за ними на дошці чи фліпчарті. Підсумки можна порівняти з пропозиціями на СЛАЙДІ № 3.

Типовий сюжет про свято 1 Вересня:

- статистика, цікаві факти (цифри) щодо кількості школярів і шкіл у країні на 1 вересня певного року;
- репортажні зйомки про лінійки 1 вересня;
- виступи першокласників на лінійках чи їхні коментарі;

Для приміток:

Чому журналісти можуть висвітлювати події необ'єктивно?

Журналіст є звичайною людиною: він може не встигнути на місце події, не бути там особисто й довіритися іншим джерелам, які можуть бути неточними чи навіть неправдивими, додаткові важливі деталі можуть розкритися пізніше, журналіст може неправильно зрозуміти побачене.

Бажання отримати вищий рейтинг, виробити авторський упізнаваний стиль.

Журналісти розшукують оригінальні деталі, цікавих героїв, додають емоції, припущення та коментарі, загалом шукають оригінальний погляд, через який буде подано топподію.

Політика каналу, яка визначається власником. Зацікавленість власника не так у якнайширшому об'єктивному інформуванні аудиторії, як у просуванні власних інтересів, рекламуванні себе.

Маніпуляції як свідоме цілеспрямоване викривлення інформації з метою впливу на поведінку і ставлення аудиторії до подій у країні.

- виступи місцевих чиновників, адміністрації шкіл;
- варіації (новації, реформи, проблеми на місцях, унікальні герої, популярні особистості на першому дзвонику тощо).

Для приміток:

СЛАЙД № 4

ЗАПРОПОНУЙТЕ. А тепер перегляньмо декілька сюжетів українського телебачення про 1 вересня 2017 року і, користуючись нашою схемою, спробуймо охарактеризувати їх за ознаками їхньої типовості й оригінальності, несхожості з іншими. Спочатку подивімося на перелік сюжетів до 1 вересня у вечірній програмі ТСН каналу «1+1»:

- *Донька найстаршої мами України пішла в перший клас.*
- *ТСН розшукала дві школи в Україні, які вражають кількістю першокласників.*
- *Молодший син генпрокурора вступив до одного з найпрестижніших вишів України.*
- *Діти на передовій пішли до школи під посиленою охороною військових.*

ЗАПИТАЙТЕ. Які спроби урізноманітнити «типові» сюжети ви можете охарактеризувати?

ПРИМІТКА. Ми бачимо пошуки оригінальних фактів (сюжет про школи з найбільшою і найменшою кількістю першокласників, соціально значима тема 1 вересня у школі на передовій). Але бачимо і приклади двох явних маніпуляцій при виборі тем: так звану сенсаційну тему «Донька найстаршої мами України пішла в перший клас» і акцент на популярній особі, який не має першочергового суспільного інтересу: «Молодший син генпрокурора вступив до одного з найпрестижніших вишів України».

СЛАЙД № 5

ЗАПРОПОНУЙТЕ учням переглянути сюжет «ТСН розшукала дві школи в Україні, які вражають кількістю першокласників» [3] (4 хвилини).

ЗАПИТАЙТЕ. Що в сюжеті було для вас очікуваним і що — новим, цікавим, несподіваним?

ПОЯСНІТЬ. Як ми й очікували, були лінійки, виступи першокласників і їхніх батьків, але погляд вибрано цікавий і несподіваний — через школи з найменшою та найбільшою кількістю першокласників. Цей вибір дав можливість зробити справді проблемний матеріал про так звані малокомплектні школи через сюжет про школу на Сумщині.

Подивіться, які сюжети зняла команда ТСН до 1 вересня. Які спроби урізноманітнити «типові» сюжети ви можете охарактеризувати?

Сюжет «1+1» від 1 вересня 2017 року
«ТСН розшукала дві школи в Україні, які вражають кількістю першокласників»

Джерело: <https://www.youtube.com/watch?v=8H0y4b0s0>

ABC СЛАЙД № 6

СКАЖІТЬ. Подивімося ще один сюжет [1] — про ту ж подію, але від журналістів іншого каналу, ТК «Інтер» (1 хвилина).

«ПершOVERесень — без чиновників. Прохання мільйонів батьків нарешті почули: посадовцям заборонили виступати на шкільних лінійках. Щоправда, лише у двох українських містах: Дніпрі та Чернівцях. Їхні очільники погодилися, що палкі промови чиновників лише втомлюють і виснажують школярів. До того ж діти не розуміють і половини того, про що говорять оратори. У Чернівцях вирішили, що під час лінійок доречніше буде хвилиною мовчання згадати всіх загиблих на Сході України, а на урочистості виділили не більш ніж пів години.

«Чиновників не треба. Я в цьому переконаний. Ми маємо робити свою роботу тихо. Тобто вони будуть присутні, але не виступатимуть, не будуть «мурижити» і дітей, і батьків. Закликав політиків не робити цього також для того, щоб заходи відбулися у стислі строки, гарно», — каже Олексій Каспрук, Чернівецький міський голова».

НАГОЛОСІТЬ. Бачимо новий поворот того ж сюжету, цікаву інформацію про пропозицію депутатів Чернівецької та Дніпропетровської областей, але бачимо тут відсутність святкової інформації та певну рекламу. До рекламування, яке приховано роблять телеканали, ми ще повернемося.

ABC СЛАЙД № 7

СКАЖІТЬ. А зараз пропоную переглянути ще один сюжет [2] (4 хвилини), у якому містяться майже всі елементи типового сценарію, але є й моменти, що вирізняють його серед інших. Спробуйте помітити їх під час перегляду.

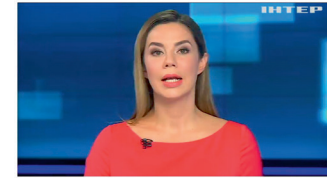
ЗАПИТАЙТЕ. Що вам здалося не зовсім доречним чи, може, трохи перебільшеним за ступенем уваги журналістів у цьому святковому сюжеті?

ПОЯСНІТЬ. Мабуть, це надто велика увага до одного з першокласників цієї школи (яку, можливо, і було вибрано саме через те, що до неї в перший клас ішов син ведучої програми «Факти» Оксани Гутцайт). Медіа іноді використовують так інформаційні приводи — події, які висвітлюють, — для певної самореклами.

Але цей приклад є показовим і в іншому, позитивному, сенсі. Саме цей сюжет став початком флешмобу, який започаткувала українська письменниця Лариса Ніцой. Її вразив хлопчик-герой сюжету.

ЗАПИТАЙТЕ. Як ви думаєте, як саме і чим він вразив письменницю?

Сюжет каналу «Інтер»
від 31 серпня 2017 року

Джерело: <https://podrobnosti.ua/2196313-1-veresnja-chinovnikam-zaboronili-vistupati-na-shkibih-linijkah.html>

Сюжет програми «Факти» ТК «ICTV»
від 1 вересня 2017 року

Джерело: <https://podrobnosti.ua/2196313-1-veresnja-chinovnikam-zaboronili-vistupati-na-shkibih-linijkah.html>

ABC СЛАЙД № 8

Текст новини [4]: «Українська письменниця Лариса Ніцой хоче розшукати школяра-героя телевізійного сюжету, для якого приготувала подарунок. Про це письменниця повідомила на своїй сторінці у фейсбуці, передає «Є!».

«Шукаю хлопчика. Прошу поширити і відгукнутися. Канал ICTV вранці показав сюжет про 1 вересня. Журналіст ходить серед галасливого натовпу міських школяриків і бере інтерв'ю. Підходить до одного малого, а той:

— Сьогодні свято, тож я ПРИЧЕПУРИВСЯ, гарно ВБРАВСЯ і прийшов до школи!

— А чому ти у вишиванці? — питає журналіст.

— Так я ж українець! — радісно вигукує хлопчик», — написала пані Ніцой.

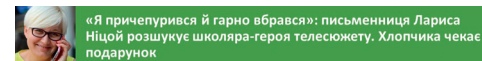
Письменниця зауважила, що українська мова хлопчика, слова «причепурився», «вбрався», вишиванка і слова «я ж українець!» — «це дорого коштує».

«Хочу йому і цим батькам подарувати комплект моїх книжечок. Це хлопчєня і канал ICTV зробили мій день», — підсумувала допис Лариса Ніцой.

 ПІДСУМУЙТЕ. Тож, як бачимо, журналісти завжди подають інформацію під певним кутом, із певними акцентами, на які реагує аудиторія. Ці акценти, крім бажання зацікавити аудиторію оригінальною інформацією й авторськими засобами вираження, можуть бути продиктовані й інтересами власника телеканалу чи інтернет-медіа, можуть бути прихованою рекламою самого медіа чи його власника.

Крім того, і сама аудиторія, як ми побачили на прикладі флешмобу за сюжетом телеканалу ICTV, може сприймати інформацію вибірково, фактично складати власні історії та сюжети із запропонованих медіа.

 ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ. Узагальніть ті чинники та процеси, які ми сьогодні проаналізували, і напишіть на основі висновків власне висловлення-роздум на тему **«Чому в масмедіа одну й ту ж подію подають по-різному?»**.

- Українська письменниця Лариса Ніцой хоче розшукати школяра-героя телевізійного сюжету, для якого приготувала подарунок. Про це письменниця повідомила на своїй сторінці у фейсбуці, передає «Є!».
- «Шукаю хлопчика. Прошу поширити і відгукнутися. Канал ICTV вранці показав сюжет про 1 вересня. Журналіст ходить серед галасливого натовпу міських школярів і бере інтерв'ю. Підходить до одного малого, а той: «Сьогодні свято, тож я ПРИЧЕПУРИВСЯ, гарно ВБРАВСЯ і прийшов до школи!». «А чому ти у вишиванці?» — питає журналіст. «Так я ж українець!» — радісно вигукує хлопчик», — написала пані Ніцой.
- Письменниця зауважила, що українська мова хлопчика, слова «причепурився», «вбрався», вишиванка і слова «я ж українець!» — «це дорого коштує».
- «Хочу йому і цим батькам подарувати комплект моїх книжечок. Це хлопчєня і канал ICTV зробили мій день», — підсумувала допис Лариса Ніцой.

Джерело: <http://www.edunist.info/news/69248>

ДЖЕРЕЛА

Для приміток:

1. 1 вересня: чиновникам заборонили виступати на шкільних лінійках [Відео] [Електронний ресурс] // Подробности. — 31.08.2017. — Режим доступу до ресурсу: <https://podrobnosti.ua/2196313-1-veresnja-chinovnikam-zaboronili-vistupati-na-shklnih-linjkah.html>
2. Випуск 8.45. 1 вересня [Відео] [Електронний ресурс] // Ютуб-канал «Факти ICTV». — 01.09.2017. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=CSJMqXgsSG0&list=PLHSSC6VzRB5JxbHSnKQ9DObgzMXD85FA6&index=7>
3. ТСН розшукала дві школи в Україні, які вражають кількістю першокласників [Відео] [Електронний ресурс] // Ютуб-канал «ТСН». — 01.09.2017. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=Rf0IKyf0mSs>
4. «Я причепурився й гарно вбрався»: письменниця Лариса Ніцой розшукує школяра-героя телесюжету [Електронний ресурс] // Є новина. — 01.09.2017. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.ednist.info/news/69248>

АВТОРКА: Олена Тараненко

ВИВЧАЙ ТА РОЗРІЗНЯЙ:
інфо-медійна грамотність

Матеріали розроблені в рамках проєкту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», який виконується IREX за підтримки посольств США та Великої Британії, у партнерстві з Міністерством освіти і науки України та Академією української преси. Використання матеріалів дозволене лише з некомерційною метою і за умови посилання на проєкт та IREX.

ЖУРНАЛІСТСЬКІ СТАНДАРТИ

В основі професійних стандартів інформаційної та аналітичної журналістики лежать норми і правила чесного відображення реальності, поваги до істини та права громадськості на правду, служіння суспільним інтересам. Вони були наголошені в Декларації принципів професійної поведінки журналістів, прийнятій на II Всесвітньому конгресі Міжнародної федерації журналістів (Бордо, 25–28 квітня 1954 р.) зі змінами на XVIII Всесвітньому конгресі МФЖ (Хельсінгбор, 2–6 червня 1986 р.).

ОПЕРАТИВНІСТЬ

– максимально швидке висвітлення журналістом актуальних подій із зазначенням часу події та новини.

ТОЧНІСТЬ

– перевіреність та підтвердженість у журналістському матеріалі всіх фактів, цифр, імен, посад, назв; повнота цитування, неперекрученість слів, цитат, логіки і хронології подій.

ЗБАЛАНСОВАНІСТЬ

– представлення різних точок зору на подію, надання слова всім сторонам конфліктної ситуації, залучення незалежних експертів. Необхідність уникнення «фальшивого балансу».

ДОСТОВІРНІСТЬ

– наявність ідентифікованого надійного джерела тієї інформації, яка стає публічною. Обов'язкова перевіреність інформації в двох, а краще трьох джерелах. Анонімність джерела інформації – виключення, а не правило. Журналіст має в своєму матеріалі надати читачу право перевірити інформацію, від так джерела мають бути вказаними.

ВІДОКРЕМЛЕННЯ ФАКТІВ І СУДЖЕНЬ

– необхідність відокремити в тексті факти від думок, коментарів і суджень журналіста, героїв публікації, експертів; від емоційних оцінок і особистих точок зору. Ненав'язування особистої позиції журналіста в емоційних, маніпулятивних, оцінних заголовках з використанням ярликів і стереотипних штампів.

ПОВНОТА ІНФОРМАЦІЇ

– відповіді в журналістському матеріалі не тільки на запитання «Що, де і коли сталося?», але і на запитання «Яким чином?»; певне прояснення контексту, того що передувало події і якими можуть бути наслідки – так званий журналістський бекграунд, без якого навіть правдива інформація може бути напівправдою.